

Силабус освітнього компонента

Програма навчальної дисципліни

Основи гуманітарно-філософських знань у професійній діяльності

Шифр та назва спеціальності

126 – Програмне забезпечення інформаційних систем

Інститут

ІНІ Соціально-гуманітарних технологій

Освітня програма

Інформаційні системи та технології

Кафедра

Філософії (307)
Права (306)

Рівень освіти

Бакалавр

Тип дисципліни

Загальна, Обов'язкова

Семестр

2

Мова викладання

Українська

Викладачі, розробники

Городиська Ольга Миколаївна

olha.horodyska@khiu.edu.ua

Кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри філософії НТУ «ХПІ». Досвід роботи – 23 роки. Автор понад 70 наукових, науково-популярних та навчально-методичних праць. Провідний лектор з дисциплін: «Філософія» (українською/ англійською мовами), «Філософсько-антропологічний дискурс сучасності», «Базові концепції в історії філософської думки».

[Детальніше про викладача на сайті кафедри](#)

<https://web.kpi.kharkov.ua/philosophy/gorodyska-olga-mykolayivna/>

Лисенко Ірина В'ячеславівна

Iryna.Lysenko@khiu.edu.ua

Кандидатка юридичних наук, доцент, завідувачка кафедри права (НТУ «ХПІ»). Авторка понад 150 наукових і навчально-методичних публікацій. Провідна лекторка з курсів: «Правознавство», «Правове регулювання інтелектуальної власності», «Трудове та господарське право», «Правове регулювання створення та діяльності стартапів».

[Детальніше про викладача на сайті кафедри](#)

<http://web.kpi.kharkov.ua/pravo/uk/shtat-kafedru/>

Загальна інформація

Анотація

Дисципліна передбачає напрацювання розуміння студентами як особистостями своїх функцій у професійній діяльності, системи гуманітарно-філософських знань, які виступають методологічними засобами для аналізу природних, технічних і гуманітарних теоретичних та практичних проблем, навичок обґрунтовувати свою світоглядну та громадську позицію та самостійно аналізувати факти, явища та

процеси в системі «людина-світ»; формування у майбутніх професіоналів високих моральних якостей та навичок поведінки, які базуються на загальнолюдських цінностях, самосвідомості і почутті відповідальності, навичок у протидії корупції та дотримання доброчесності, а також ознайомлення із сутністю, закономірностями і тенденціями розвитку сучасної цивілізації.

Мета та цілі дисципліни

Формування у студентів поглиблених світоглядних та теоретичних гуманітарно-філософських знань, розвиток абстрактного та критичного мислення, оволодіння науково-філософським категоріальним апаратом, а також розвиток навичок аналізу та всебічного оцінювання людської діяльності та подій навколишнього світу. Засвоєння майбутніми фахівцями положень нормативно-правових актів чинного українського законодавства щодо протидії корупції та дотримання доброчесності.

Формат занять

Лекції, практичні заняття, консультації. Підсумковий контроль - іспит.

Компетентності

КЗ 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

КЗ 5. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

КЗ 6. Здатність до пошуку, оброблення та узагальнення інформації з різних джерел.

КЗ 9. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

КЗ 10. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

КЗ 11. Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципів недопустимості корупції та будь-яких інших проявів корупції.

Результати навчання

ПР 2. Застосовувати знання фундаментальних і природничих наук, системного аналізу та технологій моделювання, стандартних алгоритмів та дискретного аналізу при розв'язанні задач проектування і використання інформаційних систем та технологій.

ПР 10. Розуміти і враховувати соціальні, екологічні, етичні, економічні аспекти, вимоги охорони праці, виробничої санітарії, пожежної безпеки та існуючих державних і закордонних стандартів під час формування технічних завдань та рішень.

ПР 12. Застосовувати принципи моральних, культурних, наукових цінностей та примножувати досягнення суспільства, використовувати різні види та форми рухової активності для ведення здорового способу життя та професійної діяльності у сфері інформаційних технологій.

Обсяг дисципліни

Загальний обсяг дисципліни 120 год. (4 кредитів ECTS): лекції – 28 год., практичні заняття – 14 год., самостійна робота – 78 год.

Передумови вивчення дисципліни (пререквізити)

Для успішного проходження курсу необхідно мати знання та практичні навички з наступних дисциплін: «Українська мова (професійного спрямування)», «Іноземна мова», «Історія та культура України».

Особливості дисципліни, методи та технології навчання

Лекції з презентаціями, дискусії, практичні заняття (семінари, практикуми), виконання індивідуальної роботи (реферат, есе, участь у конференціях та спеціалізованих семінарах, робота з оригінальними роботами з філософії).

Програма навчальної дисципліни

Теми лекційних занять

Тема 1. Місце гуманітарного та філософського знання у професійній діяльності. Діяльнісний підхід людини до світу, її перетворюючий потенціал. Професіонал як особистість. Місце світогляду у структурі особистості. Загально-гуманітарний та світоглядний характер філософського знання. Співвідношення філософії та науки. Основні філософські виміри світогляду (онтологічний, гносеологічний, аксіологічний, антропологічний, соціальний тощо). Функції філософії.

Тема 2. Перші філософські концепції часів Античності. Натурфілософські та онтологічні ідеї досократівської філософії. Уявлення про змінюваність та дискретність світу. Софістика та розвиток логіки. Критична філософія Сократ та його концепція людини як моральної істоти. Системне уявлення про світ у філософії Платона і його вчення про ідеї. Логіка Аристотеля та проблема пізнання світу. Перша система наук. Проблема людини та світу в елліністичній філософії.

Тема 3. Специфіка філософських знань доби Середньовіччя та Відродження. Особливості рефлексії буття та людини у середньовічній філософії, її основні принципи та концепції. Соціально-філософські, антропологічні, етичні ідеї Середньовіччя. Розвиток логіки в схоластиці. Зародження емпіричного знання. Соціальні, антропологічні, етичні, натурфілософські концепції доби Відродження. Гуманізм.

Тема 4. Розвиток модерного гуманітарно-філософського знання. Наукова революція XVII ст., перша наукова картина світу. Проблема методу пізнання. Емпіризм та раціоналізм – дві тенденції модерної філософії. Філософські, соціально-політичні, природничі ідеї доби Просвітництва, їх значення для розвитку західноєвропейської цивілізації. Атеїзм. Феномен критичної філософії І. Канта і умови можливості пізнання. Етика Канта. Г.В.Ф. Гегель і його філософська система та метод.

Тема 5. Трансформація гуманітарно-філософських знань в XIX–поч. XX ст. Криза раціоналістичного погляду на світобудову, основні ідеї ірраціоналізму: критика раціоналізму та сцієнтизму, критика системи цінностей, обґрунтування ірраціональної сутності людини. Матеріалістична концепція суспільства у філософії марксизму. Проблема філософських засад обґрунтування науки (позитивізм, емпіріокритицизм). Основні ідеї вітчизняної філософської думки XIX – поч. XX ст.

Тема 6. Сучасний західноєвропейський та вітчизняний філософський дискурс. Криза цивілізації у XX – XXI ст.ст., філософські рефлексії щодо неї: проблеми пізнання та філософія науки, проблема свідомості, проблема людини. Ідеї розвитку суспільства та цивілізації. Проблема знання і мови в філософії XX ст. Ситуація «постмодерну» в сучасній культурі та філософії.

Тема 7. Гуманітарно-філософське знання сьогодення. Концепції людини та соціалізація як фактор формування людського. Основні інститути соціалізації. Особливості сучасної соціокультурної ситуації. Вплив ЗМІ та комп'ютерних технологій. Проблематизація спілкування як основи людської комунікації. Інтерсуб'єктивність, віртуалізація людського «Я». Антропологічний аспект техніки. Філософські концепції про техніку та технічний прогрес. Людина в умовах технічної цивілізації. Техніка та процес глобалізації.

Тема 8. Теоретичні підходи до вивчення феномену корупції. Історичний аспект проблеми. Поняття «корупція», її ознаки, форми, види, причини та наслідки. Конфлікт інтересів, його види за законодавством України та зв'язок із корупцією. Передумови корупції у вищій освіті, специфіка її проявів в Україні.

Тема 9. Практичні питання правової протидії корупції в Україні. Міжнародний досвід протидії корупції. Спеціалізовані державні органи й установи України з протидії корупції. Правовий механізм запобігання і протидії корупції в Україні. Юридична відповідальність за корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення та усунення їх наслідків.

Тема 10. Правове забезпечення академічної доброчесності в Україні. Поняття академічної доброчесності. Гарантії дотримання академічної доброчесності. Види порушення академічної доброчесності. Концепція академічної доброчесності у системі вищої освіти України

Теми практичних занять

Тема 1. Філософське та гуманітарне знання як компоненти професійної діяльності та професіоналізму. Ціннісні установки і світоглядна орієнтація особистості, її ставлення до праці, до суспільства, до світу, до самої себе. Неможливість формування цих установок та професіоналізму без засвоєння особистістю філософських знань, концепцій. Філософія як система рефлексії буття, яка пропонує світу і суспільству

світоглядні концепції. Розвиток особистості професіонала як споживання філософських теорій і підходів для синтезу власної екзистенційної позиції.

Тема 2. Основні ідеї античної філософії, їх значення для розвитку цивілізації. Перші філософські концепції: походження світу, буття, розвиток, єдність та дискретність світу. Число як початок. Античний атомізм. Зародження логіки, ідеї софістів. Критична думка Сократа, концепція людини як моральної істоти. Вчення Платона про ідеї, поява системного уявлення про світ. Створення Аристотелем першої системи наук, вчення про логіку та проблема пізнання світу. Проблеми етики в елліністичній філософії.

Тема 3. Філософські ідеї Середньовіччя та Відродження. Характерні риси середньовічної філософії. Проблема співвідношення розуму та віри. Вчення Августина про людину, душу й тіло; августинівські концепції часу та держави. Схоластика, її специфіка та ідеї. Проблема свободи волі людини. Принцип єдності людини. Емпіричні концепції Р. Гросетеста та Р. Бекона. Філософські та наукові ідеї доби Відродження. Гуманізм. «Про достоїнство людини». Соціально-політичні ідеї Відродження, утопізм.

Тема 4. Гуманітарно-філософське знання Модерну. Наукова революція та перша наукова картина світу XVII ст. Модерний емпіризм, проблема пізнання, матеріалістичне уявлення про світ. Еволюція емпіризму. Модерний раціоналізм, правила методу та метод сумніву Декарта. Матеріалізм та етика Спінози. Філософія Лейбніца; особистий вимір буття. Філософія доби Просвітництва: концепції природних прав людини, загальної освіти, суспільно-політичного прогресу, всемогутності розуму, підкорення та перебудови світу. Особливості механістичної методології в гуманітарних та природничих науках; людина як машина. Основні риси української філософської думки. Концепція людини та «сродної праці» у філософії Г.С. Сковороди. Критична філософія І. Канта, синтез емпіризму та раціоналізму. Агностицизм. Категоричний імператив як гуманістична позиція, концепція свободи Канта. Філософія Гегеля, тотожність мислення і буття. Діалектика Гегеля: принципи, закони, категорії. Проблема людини у матеріалізмі Л. Фейєрбаха.

Тема 5. Філософський дискурс сучасності: від XIX – до поч. XXI ст. Криза раціоналістичного погляду на світобудову, неklasична філософія. Критика західної цивілізації, її „гуманізму”, ідея волі до влади та поняття надлюдини у філософії Ф. Ніцше. Матеріалістичне трактування історичного процесу. Діалектико-матеріалістична ідея практики в теорії пізнання Маркса і Енгельса. Сцієнтичний напрямок у філософії: позитивізм О. Конта, емпіріокритицизм. Нове розуміння людини у психоаналітичній філософії З. Фрейда, обґрунтування ірраціонального характеру індивідуального буття людини. Космізм В. Вернадського. Основні напрямки та істотні риси філософії XX–XXI ст.ст. Феноменологія Е. Гуссерля. Знання про людину у філософській антропології та екзистенціалізмі: відкритість світу, свобода, відповідальність, життя та смерть, сенс життя. Методологія та логіка розвитку науки у неопозитивізмі та постпозитивізмі. Соціально-філософські концепції XX–XXI ст.ст. Основні ідеї герменевтики та структуралізму. Криза сучасності та ситуація «постмодерну» в сучасній культурі та філософії.

Тема 6. Актуальні гуманітарно-філософські проблеми сьогодення. Людина і світ сьогодні. Особливості сучасного соціокультурного середовища. Індустрія ЗМІ та комп'ютерних технологій. Техніка як антропологічна проблема. Техніка та технічний прогрес у філософії. Проблема взаємодії природи та техніки. Людина в умовах технічної цивілізації. Техніка в умовах глобалізації. Людина та мас-медіа. Віртуалізація «Я» у сучасному інформаційному просторі. Проблематизація спілкування. Проблема інтерсуб'єктивності та механізми самоідентифікації особистості. «Людина маси» та проблема самотності. Людський розум та штучний інтелект. Проблема трансгуманізму та «постлюдини» у філософії та культурі. Проблеми біоетики.

Тема 7. Правова протидія корупції та проявам академічної недоброчесності в Україні. Історичний аспект проблеми. Поняття корупції, її ознаки, форми, види, причини та наслідки. Конфлікт інтересів, його види та зв'язок із корупцією. Корупція у вищій освіті. Міжнародний досвід протидії корупції. Спеціалізовані інституції з протидії корупції. Правовий механізм запобігання корупції. Юридична відповідальність за корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення та усунення їх наслідків. Поняття академічної доброчесності та гарантії її дотримання. Види порушення академічної доброчесності. Концепція академічної доброчесності у системі вищої освіти.

Теми лабораторних робіт

Лабораторних робіт в рамках дисципліни не передбачено.

Самостійна робота

Курс передбачає підготовку до усних відповідей на проблемні питання, самостійне вивчення питань, які не викладаються під час лекцій, – це отримує поточне оцінювання. Також передбачено виконання індивідуальної роботи як реферату; можливі інші види індивідуальної роботи – есе, участь у конференціях та спеціалізованих семінарах (із написанням тез), робота з оригінальними роботами з філософії тощо. Ці роботи є письмовими і складаються відповідно до вимог.

Література та навчальні матеріали

Основна література

1. Філософія: навч.-метод. посіб. / Владленова І.В., Годзь Н.Б., Городиська О.М. та ін.; за ред. Городиської О.М., Дольської О.О. Харків: Видавець Іванченко І.С., 2024. 200 с.
2. Дольська О. О. Філософія сучасного суспільства: навч.-метод. Посібник. Харків : НТУ «ХПІ», 2012.
3. Городиська О.М., Дольська О.О., Мелякова Ю.В. Проблема людини у вимірах філософського аналізу: текст лекції. Х.: НТУ «ХПІ», 2008.
4. Філософія: терміни і поняття: Навчальний енциклопедичний словник / Під редакцією В.Л. Петрушенка. Львів: «Новий Світ-2000», 2020.
5. Дольська О. О., Годзь Н.Б., Городиська О.М., Дишкант Т.М., Тагіна Ю.С. Багатовимірність людини та культури у сучасних філософських ландшафтах. Монографія. Харків, 2021.
6. Освітньо-педагогічні напрями в сучасній західноєвропейській філософії: навч.-метод. посіб. / О.О. Дольська, О.А. Гончаренко, О.М. Городиська. Харків: Видавець Іванченко І.С., 2023.
7. Актуальні проблеми протидії корупції в умовах воєнного стану : мат-ли міжн. наук.-практ. конф. Науково-дослідний інститут публічного права. 15 лютого 2024 р. Львів – Торунь: Liha-Pres, 2024. 156с.
URL:https://sipl.com.ua/wp-content/uploads/2024/04/conf_SIPL_law_%D0%BB%D1%8E%D1%82%D0%B8%D0%B9.pdf
8. Буга Г. С. Досвід зарубіжних країн в боротьбі із запобігання корупції // Правова позиція. № 1 (38). 2023. С. 149 – 152. URL: <http://legalposition.umsf.in.ua/archive/2023/1/29.pdf>
9. Максименцева Н. О. Інституціоналізація корупції в системі вищої освіти в Україні // Юридичний науковий електронний журнал. 2023. № 7. С. 565 – 568. URL: <http://lsei.org.ua/index.php/ostannij-vipusk/2-uncategorised/164-7-2023>
10. Практикум для самостійної роботи студентів з дисципліни «Правознавство»: навч. посібн. /Гаєвая О. В., Гаряєва Г. М., Кузьменко та ін. М. – Х.: ФОП Панов А. М. 2024. 376 с.
URL: <https://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/75910>
11. Як студентам та викладачам стати добросовісними? : ефір прог. “Пряма мова” на UA : Суми. URL: <https://youtu.be/Usn8E8HCFhY>

Додаткова література

1. Історія філософії: проблема людини та її меж. Вступ до філософської антропології як метаантропології. Навчальний посібник зі словником. 4-е видання перероблене та доповнене. К.: КНТ, 2016.
2. Булат Є.А. Правові і філософські аспекти наукових відкриттів: монографія / Є. А. Булат, В. І. Дирда. Дніпропетровськ: Герда, 2015.
3. Габрієлян О.А. Філософія історії: підручник / О. А. Габрієлян, І. І. Кальной. Київ: Академвидав, 2011.
4. Довгань А.О. Філософія: лекц. курс для асп. техн. спец. / А. О. Довгань. Тернопіль: ТНТУ ім. Івана Пулюя, 2015. Ч. 1. 2015.
5. Історія світової та української філософії: навч.-метод. посіб. / уклад. О. П. Бойко. Суми: УАБС НБУ, 2015.
6. Філософія. Хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. Л. В. Губерського. Київ: Знання, 2012.
7. Філософія: навч.посіб. / О.М. Бардін, В.В. Булавина, Н.Б. Годзь та ін.. ; за ред.. О.М. Бардіна, М.П. Требіна. – Харків: НТУ «ХПІ», 2012.

Система оцінювання

Критерії оцінювання успішності студента та розподіл балів

Підсумкова оцінка з дисципліни - екзамен, розраховується як середня з кількох складових, що враховує оцінки кожного виду контролю.

Поточне оцінювання:

- 40% усні відповіді з проблемних питань;
- 40% проміжний контроль (2 контрольні роботи).
- 20% індивідуальне завдання.

За "ПОЛОЖЕННЯ ПРО КРИТЕРІЇ ТА СИСТЕМУ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ ТА ВМІНЬ І ПРО РЕЙТИНГ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ", якщо здобувач протягом семестру склав усі теми, то підсумкова оцінка може бути виставлена до початку сесії як результат накопичення оцінок, або здобувач за своїм бажанням може підвищити цю оцінку на екзамені.

Шкала оцінювання

Сума балів	Національна оцінка	ECTS
90–100	Відмінно	A
82–89	Добре	B
75–81	Добре	C
64–74	Задовільно	D
60–63	Задовільно	E
35–59	Незадовільно (потрібне додаткове вивчення)	FX
1–34	Незадовільно (потрібне повторне вивчення)	F

Норми академічної етики і політика курсу

Студент повинен дотримуватися «Кодексу етики академічних взаємовідносин та доброчесності НТУ «ХПІ»: виявляти дисциплінованість, вихованість, доброзичливість, чесність, відповідальність. Конфліктні ситуації повинні відкрито обговорюватися в навчальних групах з викладачем, а при неможливості вирішення конфлікту – доводитися до відома співробітників дирекції інституту.

Нормативно-правове забезпечення впровадження принципів академічної доброчесності НТУ «ХПІ» розміщено на сайті: <http://blogs.kpi.kharkov.ua/v2/nv/akademichna-dobrochesnist/>

Погодження

Силабус погоджено

29.08.2024

Завідувач кафедри
Яків ТАРАШОВ

29.08.2024

Гарант ОП
Ірина ЛЮТЕНКО